

Издателство Жанет 45

е носител на националните награди:

Христо Г. Данов – за принос в националната книжовна култура:

в категория Българска художествена литература (2002);

в категория Издание за деца (2007);

в категория Разпространение на българската книга (2011)

Златен лъв на Асоциация Българска книга:

за цялостен принос в издаването на съвременна българска литература (2002);

за оформление и полиграфическо изпълнение (2005);

за динамична културна и издателска политика (2014);

за най-добър издателски проект (2016);

за цялостна политика и забележителни постижения в изданията за деца (2017)

Константин Константинов – за принос (2005) и цялостен принос в книгоиздаването за деца (2018)

Южна пролет – за най-голям принос в издаването на дебютна литература (2018)

и Наградата на ЮНЕСКО – Първи световен конкурс по дизайн на книгата, Франкфурт (2003)

© Светла Георгиева, автор, 2021

© Красимир Лозанов, редактор, 2021

© Светла Георгиева, художник, 2021

© Издателство Жанет 45, 2021

ISBN 978-619-186-672-4

Светла Георгиева

ШЕКСПИР

309

ХРАСТИТЕ

разкази

Монета от един юан

Не спря да вали. Кротък, безличен дъжд – януарски дъжд, на който не му достига решителност, за да се превърне в сняг. През капандурата на тавана виждам капките, които се разливат по стъклото, размиват саждите и потичат, криволичещи, надолу. Обичам равния, приспивен звук на дъжда върху прозореца. Когато се заслушам в монотонния му ритъм, откривам в него някаква скрита, несподелена страст. С неравноделен тропот денят изтича през капчуците. Бавни облаци пълзят над Витоша и нахлуват в мен, сериозни и хладни.

Връщам се отново към работата, която ме чака върху бюрото. Съзнанието ми се размива в стичащия се свят наоколо и мислите ми не могат да се разпознаят върху екрана на монитора. Сещам се за една важна бележка, която прибрах преди време, претърсвам няколко чекмеджета, за да я намеря. Проклетото листче е потънало някъде, ровя наслуки сред безпорядъка от хартии. Намирам отдавна забравени предмети, натикани дълбоко в тишината на шкафа: малките трохички биография, които пускам покрай живота си с неясната надежда, че един ден,

ако се изгубим, ще можем по тях да се върнем към себе си. Докато прибирам обратно ненужните дреболии и си мисля как те ще ме надживеят, на дъното на чекмедже-то се търкулва монета. Лека монета от евтина сребриста сплав: тримава цифра „едно“ върху лицето ѝ, разлистена хризантема върху обратната страна.

Един китайски юан.

Минават няколко секунди докато разпозная монетата. В спомена ми нахлува равномерният звук от колелата на далечен влак.

Бях от два месеца в Шанхай. Опитвах се да видя всичко и кръстосвах града до изнемогване. В онзи ден пътувах с метро номер 8, дълга линия, която трябваше да ме отведе към някакви забележителности. Сред тълпата, нахлуваща във влака, бях успяла да се добера до свободна седалка и сега се разполагах удобно, доволна от ловкостта си. От мястото си гледах разсеяно отраженията, пробягващи в прозореца, и търпеливо броях спирките.

По едно време във вагона се чу музика, приближава-ше все повече. Появи се млад мъж с патерици, който си пробиваше път през навалищата. При всяка крачка кривеше болезнено цялото си тяло. Спираше пред пътниците и протягаше метална кутия, в която хората пускаха монети. На сакото му, забоден с карфица, висеше някакъв документ с подписи и печати, който очевидно му даваше право да е сакат и да живее законно от това. Зад мъжа вървеше млада жена. Хубава, с тъмни бадемови очи и тъжни устни. Носеше окачена на врата си малка усилвателна уредба с микрофон и пееше. Гласът ѝ беше нисък

и топъл, песента се разливаше и проникваше през пукнатините на битието като река от бавен копнеж. Държеше за ръка момиченце, облечено във вехта синя рокля. Всеки път, когато в металната кутия издрънчаваше монета, жената се покланяше ниско на човека, който я беше пунал. Привеждаше се до предела на нищото, до самото празно дъно на смирението. След това се изправяше, изпълнена с непокътнато достойнство. Като трева. Изглеждаше просто: ето, това сме ние. Съществуваме. Това е животът ни, а това е кутията ни за монети.

Докато се покланяше, жената не спираше да пее. По едно време момиченцето изпусна ръката ѝ и изостана в навалицата. Никой не обърна внимание, а аз неволно се надигнах от мястото си, очаквайки тя да потърси детето. Без да се обръща, жената протегна ръката си назад и много леко раздвижи пръсти. В продължение на няколко секунди дланта ѝ светлееше сред тъмнината на притискащите се тела като таен знак – едновременно заповед и убежище. С ловкостта на дребна животинка момиченцето успя да се провре между множеството крака. Накрая намери разтворените ѝ пръсти и те се склучиха около детската ръка спокойно и уверено. Жената нито за миг не спря песента си. Гласът ѝ дълбаеше меки, просторни извивки в спарения въздух на вагона.

Бях се зазяпала в нея. Със закъснение започнах да търся монета в чантата си. Но в това време тримата отминаха, а аз не знаех как да извикам след тях. Изчезнаха сред навалицата, само песента се чуваше още известно време от съседния вагон. Някаква неловкост, почти вина, остана в мен от тромавото ми желание да направя добро.

Горе над земята денят се плисна в очите ми – шумна оргия от цветове и звуци.

Прекарах часове сред стари улички, мостове, магазинчета, сред невъобразима глъч и навалища. Навсякъде пъстрееха фенери, чадъри и ветрила, лъстива коприна и евтина пластмаса, фалшиво злато и автентични подправки, излинели портрети на Мао Дзе Дун, лъщящи драгоценности от стъкло, благороден порцелан, дракони от нефрит, дракони от хартия. И още: острите мизантропии на пазара. Вривата на продавачите: лука, лука¹, лейди! Калните вади покрай сергиите. Врящото месо, от което се вдига тежка задушлива пара. Тъмният поглед на вързаните по земята птици – дишачи, очакващи. Целият гъмжащ, развъртян, раздрусан свят, който настоява да бъде купен.

Докато се провирах сред всичко това, стисках здраво чантата си под мишница. Изглеждаше, сякаш се опитвах да защита от грабливи ръце малкото пари, скрити вътре. Но в себе си знаех, че всъщност отчаяно пазя друго. Моите правила. Името ми, изписано с разбираеми знаци. Представата, че там, където принадлежа, имаме Моцарт и Шекспир, свирим на цигулки и палим свещи на Коледа... Може би за първи път разбирах, че тази крепост е въображаема. И така уязвима. Че отвъд нея е непознато. Чуждо. Враждебно.

Бедността е хищник...

---

¹ Неправилно произнесена английска дума: *look* – виж.

Вечерта вече блещукаше с влажни светлини, когато си тръгнах обратно по същата линия на метрото. Отпуснах се на седалката и се загледах през стъклото – там пробягваха преплетени мръсни кабели и грапавите стени на тунела се губеха в мрака. От време на време блясваха светлини, реклами, и човешкият мравуняк плъзваше във всички посоки: множество от самотни единици. После влакът отново се понасяше през черните вени на града.

Изведнъж откъм съседния вагон разпознах онази песен. Приближаваше. Щяха отново да минат покрай мен. Даваше ми се втори шанс да чуя как доброто ми намерение издрънчава в металната кутия. Мисълта, че този път ще осъществя дребния жест на милост, ме караше да се чувствам пълноценно и правилно. Извадих от чантата си монета от един юан и зачаках. Скоро се появиха – сгърченият мъж, след него жената, която пееше все същата песен, стиснала за ръка момиченцето си. Гледах я как се покланя, държах монетата готова и чаках да се приближат.

Точно тогава влакът спря на поредната станция. Навалицата се раздвижи и ги скри от погледа ми. Когато отново ги видях, тримата вече се отдалечаваха към другия край на вагона, там хората пускаха пари в кутията, а жената се привеждаше ниско пред всяка поредна малка щедрост. Изправих се. Чудех се дали мога да привлека вниманието им... Чувствах се глупаво.

Жената, превита в поклон, в този момент също се изправи и погледите ни се срещнаха. Видях как красиво изрязаните ѝ полегати очи отчетоха присъствието ми. То по никакъв начин не я впечатли. Не знаех как да постъпя и

продължавах да се взирам в нея. Някъде между острата тъмнина на погледа ѝ и моето объркване се закачи една от извивките на песента и, докато се изплъзваше навън, остави кратко вибриращо ехо.

После тя се обърна със спокойно безразличие и продължи напред. Детето, повлечено от ръката ѝ. Тъпите удари от патериците на мъжа. Дрънчащата кутия с монети. Преминаха в следващия вагон и аз не можех да ги настигна. Още известно време чувах песента, все по-далечна. Стисках монетата от един юан – монета от евтина сплав, лека и лесна. Тогава си казах, че няма да похарча този юан за нищо друго. Реших да го запазя като спомен за случилото се... или за онова, което не се беше случило.

Пресмятам годините, които са изминали от тогава. Случайно, или по силата на неведоми предначертания, сега отново държа в ръка монетата с протрита хризантема. Тя си остава предназначена за друг, а това като че ли простира между нас невидима връзка. Връзката се губи някъде из далечните посоки на един подземен влак, протича през пориви и намерения, и докато се приземява в късчето метал върху дланта ми, довлича полепнали през времето въпроси. Това са трудни въпроси – нали монетата има две страни. От едната страна стои насъщна шепа ориз, от другата съм аз, търся равновесие в представата, че постъпвам правилно. Правилното и доброто от едно семейство ли са? Правилното прави ли нещата по-добри? Доброто, ако не промени нещо, остава ли добро? От коя страна на монетата?

Опитвам се да си представя хубавата жена с тъжни устни: покланя се с такова смирение... а когато се изправи, ме гледа като равна.

Опитвам се също да извикам в спомена си онази китайска песен – река от бавен копнеж, която прониква в незащитените празнини на света ми.

Най-много от всичко ми се иска да разбере за какво се разказва в нея.

Невзрачният юан, стоплен от ръката ми, затваря всички тези неща в малкия си кръг. Кръгът няма начало и край. Не мога да вляза в него по свой избор. Не мога и да изляза. Оставам да се въртя по окръжността и да догонвам сама собствените си представи.

Идеята, че – някъде, някога – за всичко има отговор, прелита през мислите ми като безпътна утеха. След това постепенно се отдалечава – тънко, избледняващо усещане – докато отново поставям монетата на мястото ѝ, докато денят изтича през капчуците, докато бавните облаци над Витоша пълзят през прозореца и нахлуват в мен, сериозни и хладни.

Съдържание

Магии /5
Човек никога не знае /17
Инцидент /34
К. /44
Божана /65
Хляб /73
Последното пиано /95
Жабата /106
Диамант /127
Името /138
Шекспир зад храстите /144
Птици /168
Камъкът и семето /181
Конят /194
Менел /201
Монета от един юан /212
Термопили /219
Розата /245
Красивата свобода преди разсъмване /251
Малкият свят на господин Уан /273